

ADHD

ADHD z angličtiny **Attention Deficit and Hyperactivity Disorder** (porucha pozornosti s hyperaktivitou) je neurovývojová porucha charakterizovaná přetrvávajícími vzorci nepozornosti, hyperaktivity a impulzivity, které narušují fungování a vývoj jedince. Obvykle začíná v dětství a může přetrvávat do dospělosti, do určité míry nežádoucím způsobem ovlivňuje školní, pracovní i sociální oblast života.

Dělíme na tři typy:

- **Převážně nepozorný typ:** obtíže se soustředěním, problémy s dokončováním úkolů, zapomnětlivost.
- **Převážně hyperaktivně-impulzivní typ:** neklid, impulzivní chování, nadměrná hovornost, zvýšené psychomotorické tempo
- **Kombinovaný typ:** současně se vyskytují příznaky nepozornosti i hyperaktivity-impulzivity.

Epidemiologie

- **Děti a dospívající:**
 - Celosvětově je ADHD diagnostikováno asi u 7,6 % dětí (3–12 let) a 5,6 % dospívajících (12–18 let) v ČR se odhaduje podobný výskyt (5–7%).
- **Dospělí**
 - Přibližně 3 % diagnostikovaných případů ADHD
 - ale až 7,8 % dospělé populace vykazuje symptomy podle ASRS.
- v dětství se diagnostikuje častěji u chlapců, v dospělosti se rozdíly mezi pohlavími snižují – dívky jsou často v dětství diagnostikovány méně, než by odpovídalo výskytu

Příčiny

Biologická predispozice

- **Genetika**
 - variace v genech dopaminového transportéru (DAT1) a dopaminového receptoru (D4, D5)
 - toto přispívá k strukturálním a funkčním změnám mozku
 - děti s rodiči, kteří trpí ADHD mají vyšší pravděpodobnost že tuto poruchu rozvinou také, heritabilita je až 75%
- **Neurobiologie**
 - u ADHD byli zjištěny změny v propojení mezi čelním lalokem mozku a hlubšími mozkovými strukturami (systém odměny, emoce, učení)
 - **strukturální změny**
 - snížený objem prefrontálního kortexu, bazálních ganglií a mozečku (což ovlivňuje pozornost, exekutivní funkce a motorickou kontrolu)
 - opožděná maturace neuronů v této oblasti
 - **funkční změny**
 - snížená neuronová aktivita v prefrontálním kortexu v oblastech zodpovědných za inhibici chování (důsledkem je pak snížená regulace chování a impulzivita)
 - **neurotransmitrové změny**
 - snížení dopaminu v prefrontální kůře: problém s motivací a pozorností
 - snížení aktivity noradrenalinových receptorů: snížení bdělosti, zhoršení pozornosti
 - tyto změny mohou vést k negativnímu ovlivnění kognitivních funkcí

Vývojové faktory

- **prenatální a perinatální**
 - zneužívání alkoholu a drog matkou
 - kouření matky
 - stres matky
 - infekce během těhotenství
 - nízká porodní hmotnost a předčasný porod
- **faktory v dětství**
 - Expozice toxickým látkám a chemikáliím
 - Výživa a strava: Nedostatek železa, zinku omega-3 MKK, vitaminů sk. B může ovlivnit kognitivní vývoj a být spojen s vyšším rizikem ADHD
 - infekce nebo úrazy mozku
- **psychosociální faktory**
 - chronický stres v raném věku (zneužívání, zanedbávání, násilí) může ovlivnit struktury

- odpovědné za regulaci emocí a kognitivní vývoj
- faktory výchovy (nedostatek podpory, nestabilní prostředí, neorganizované prostředí, sociální učení - rodiče vykazující známky ADHD)

Příznaky a projevy ADHD

1. Nepozornost

- problémy s udržení pozornosti, soustředěním, organizací a zapamatováním
- typické projevy:
 - nedokončení úkolů nebo práce (rychle ztrácí zájem)
 - chyby z nepozornosti (např. ve školních úlohách)
 - potíže s organizací (zapomínání pomůcek, nepořádek)
 - ztrácení věci (klíče, mobil, sešity)
 - vyhýbání se činnostem, které vyžadují delší mentální úsilí (domácí úkoly, dlouhé rozhovory)
 - zdánlivé neposlouchání, když na ně někdo mluví
 - snadné rozptýlení vnějšími podněty (zvuky, pohyby)

2. Hyperaktivita a impulzivita

- neposednost, přerušování ostatních, netrpělivost, obtíže se sezením v klidu, obtížná sebekontrola
- typické projevy:
 - dítě neposedí na místě, vrtí se, pohupuje nohama...
 - vstávání ve chvílích, kdy to není vhodné (např. ve třídě)
 - běhání nebo šplhání v nevhodných situacích (typicky u dětí)
 - hlučnost, mluvení příliš nahlas
 - neschopnost hrát si tiše nebo odpočívat
 - vykřikování odpovědi dřív, než je otázka dokončena
 - neschopnost čekat na řadu
 - přerušuje nebo ruší ostatní - skákání do řeči, vpadání do konverzací

U dívek převažuje často právě typ ADHD s nepozorností - mohou být „tiché a zasněné“ nejsou nápadné svou hyperaktivitou.

V dospělosti se hyperaktivita často změní na vnitřní neklid, chronické pocity napětí nebo potřebu být neustále aktivní, něco dělat, vnitřní puzení k aktivitě, bez nutnosti vnějších projevů hyperaktivity typických pro dětský věk.

Oblasti ovlivněné ADHD:

• Sebevědomí a sebehodnocení:

- problémy se zaměřením pozornosti, s dokončováním úkolů, organizováním své práce a plněním termínů může vést k pocitům frustrace a k sebekritice. U lidí trpících ADHD se objevuje přesvědčení, že nejsou schopní být v něčem úspěšní, co výrazně narušuje jejich sebevědomí.
- Reakce okolí (rodičů a učitelů) mohou tyto pocity ještě znásobovat. Děti s ADHD jsou často negativně srovnávané s ostatními. Cítí se neschopné a nekompetentní, mají potíže se sebepřijetím a pocit, že nejsou dost dobré, nebo hodnotné.

• Vztahy

- problém soustředit se na konverzaci a impulzivita může vést k přerušování ostatních nebo zapomínání na důležité detaily což může být okolím vnímáno jako neúcta
- Impulzivita může také způsobit problémy, kdy jedinec neuváženě jedná nebo dělá rozhodnutí, aniž by si plně uvědomil důsledky.
- Problémy s organizováním a plánováním můžou vést k těžkostem v plánování společných aktivit nebo v dodržování závazků (zapomenutí na narozeninové dárky, zpoždění nebo neschopnost udržet důležité termíny)
- tyto projevy můžou narušovat důvěru a potíže s udržením partnerství, protože partner může časem cítit na sebe tlak v nutnosti všechno organizovat a plánovat sám za oba.

• Sebepéče a každodenní činnosti

- problémy s organizací úklidu, jídla, domácích prací, což může vést ke stresu a nepořádku
- zanedbávání osobní péče, hygieny, zapomínání na zdravotní prohlídky a jiné důležité setkání týkající se zdraví
- způsob jakým ADHD ovlivňuje každodenní rutinu může vést k nezdravým denním návykům

• Výkon v práci nebo ve škole

- nedokončené projekty, zmeškané termíny vedou k nespokojenosti s vlastním výkonem
- lidi s ADHD často bývají považováni za méně spolehlivé nebo neschopné, což může negativně ovlivnit jejich kariérní postup
- mají často problémy s multitaskingem a přepínáním mezi úkoly, neschopnost rozdělit pozornost mezi více věcí najednou
- neustálé pokusy o "zachycení" a splnění všech úkolů mohou vést k nadměrnému chronickému stresu se všemi jeho negativními dopady
- často se vyskytují problémy s disciplínou, motivací, iniciativou a prokrastinací

• Finance

- potíže s plánováním rozpočtu, sledováním výdajů nebo včasným placením účtů můžou vést k dluhům
- impulzivita může způsobit, že lidé s ADHD utrácí peníze na zbytečné věci, což může vést k obtížím s úsporami
- často se můžou dostat do finančních problémů i v případě, že vydělávají dost peněz

Diagnostika

- klinický rozhovor
- pozorování
- anamnéza od okolí (rodiče, učitelé)
- screeningové nástroje
 - u dětí: Conners 3, ADHD RS-5 (přímo podle DSM 5)
 - u dospělých: ASRS, WURS
- komplexní psychologické vyšetření zaměřené na kognitivní funkce a ADHD
 - psychodiagnostické testy: test pozornosti D2, DIVA...

Příznaky hodnocené dle DSM-V:

Nepozornost

1. Často nedbá na detaily a dělá chyby z nepozornosti.
2. Má potíže udržet pozornost při úkolech nebo hrách.

3. Zdá se, že neposlouchá, když se na něj mluví.
4. Nedodrží instrukce a nedokončuje úkoly.
5. Má potíže s organizováním úkolů a činností.
6. Vyhýbá se nebo se velmi neochotně zapojuje do úkolů, které vyžadují mentální úsilí.
7. Ztrácí věci potřebné k úkolům.
8. Je snadno rozptýlen vnějšími podněty.
9. Je zapomnětlivý v každodenních činnostech.

Hyperaktivita/Impulzivita

1. Často se vrtí nebo se kroutí na místě.
2. Opouští místo, kde by měl zůstat sedět.
3. Běhá nebo leze v nevhodných situacích (u dospělých se projevuje neklidem).
4. Není schopen klidně si hrát nebo se zapojit do aktivit.
5. Často je v pohybu, jakoby "poháněn motorem".
6. Mluví nadměrně.
7. Odpovídá na otázky dříve, než jsou dokončeny.
8. Má potíže čekat na svůj řád.
9. Často přerušuje ostatní, zasahuje do jejich činností.

From:

<https://imagined.site/uni/ppa/> - **Psychiatrie pro adiktology**

Permanent link:

<https://imagined.site/uni/ppa/doku.php?id=adhd&rev=1745241806>

Last update: **2025/04/21 13:23**

